

POSSIBILITĂȚI DE EVITARE A CONFLICTELOR DE LEGI PRIVIND CONTRACTUL DE COMERȚ INTERNAȚIONAL

¹Dr., conf. univ., *Liliana ROTARU-MASLO*, ²magistru în dr., lector univ., *Natalia CIOBANU*

^{1,2}*Academia de Studii Economice a Moldovei,
str. Mitropolit G. Bănulescu-Bodoni 61, Chișinău, Republica Moldova
Tel.: +373 22 22 41 28; web site: www.ase.md*

Abstract

The reality of the study stems from the fact that, at global level, acts and deeds of commerce are largely driven by international trade agreements. This is the reason why the knowledge of the particularities of the applicable law is of paramount necessity. Lex contractus refers to a set of legal transactions, namely the form, effects, execution and termination of contractual obligations.

One of the method of determinating the aplicable law is to locate objectively, according to the criterion - the law of the place of the conclusion or the place of performancing the contract, which is also the purpose of this article.

Various methods of knowledge, such as: formal-juridical method, analysis, synthesis, logic and comparative analysis, have been used in the development of the article. The research materials are supported in particular by the international and community instruments, as well as the relevant legislation of the Republic of Moldova.

The results of research and analysis of the lex loci solutiones rule show that legal and practical arguments support this principle and, by its nature, the execution of the contract is materialized by elements that make it easier to locate.

Key words: *international commercial contract, law applicable to international contract, the conflicts of laws right*

JEL CLASSIFICATION: K12, K33

Problema specifică contractelor cu element de internaționalitate este aceea a determinării legii aplicabile; în majoritatea sistemelor de drept internațional privat părților le este acordată facultatea desemnării legii aplicabile. Prin existența elementelor de extraneitate se pun „în conflict” mai multe sisteme de drept, care se pretind competente a governa, în totalitate sau în parte, aceste raporturi juridice. Legile cu privire la contractele comerciale internaționale aduc în prim plan problema determinării legii competente să soluționeze litigiul.

Încercând să stabilească dintru început „regulile jocului”, participanții la comerț caută să intuiască, să prognozeze soluția pe care ar găsi-o un eventual judecător sesizat. Concepția părților și pronosticurile lor, asemenea oricărei prognoze, nu coincid întotdeauna cu cele ale judecătorilor/arbitrilor. Iată de ce ideal ar fi ca să poată fi evitate conflictele de legi.

Doctrina a sintetizat următoarele metode de evitare a conflictelor de legi în comerțul internațional [6,p.134]:

Redactarea unor clauze contractuale care să reglementeze în mod minuțios și complet drepturile și obligațiile părților. După părerea Severin A., prima observație pe care o facem în legătură cu această așa-zisă metodă este că ea prezintă dezavantajul de a reclama negocieri prelungite în timp și de a conduce la texte de contract lungi și complicate. Or, cu cât textele sunt mai complicate, cu atât interpretările sunt mai mult posibile, iar necesitatea de interpretare impune recurgerea la o lege aplicabilă - evident, dintre cele în conflict - care să evalueze clauzele contractului. De altfel, practic este imposibil ca un contract să prevadă soluții pentru toate ipotezele ce s-ar putea ivi în executarea sa concretă.

Din cele de mai sus rezultă că, conchidem că, de fapt, nu ne aflăm în fața unei metode de evitare a conflictelor de legi. Aceasta cu atât mai mult cu cât, în orice caz, atunci când se invocă nulitatea anumitor clauze convenite de părți sau caracterul implicit ai unor clauze neconvenite, decizia nu poate fi luată decât numai prin referire la legea aplicabilă contractului (*lex causae* sau *lex contractus*).

În acest sens, T.R.Popescu, subliniază că un contract fără lege („*contrat sans loi*”; „*seif regulatory contract*”), adică situația în care singura „lege” căreia i se impun părțile contractante este însuși contractul lor, detașat de orice lege națională, nu poate exista. O atare soluție care tinde

la evitarea conflictului de legi prin scoaterea din discuție a oricărui sistem național de drept este inacceptabilă din punct de vedere juridic. Într-adevăr, „nu există comerț internațional fără securitate juridică și nu există securitate juridică în afara dreptului. A căuta o soluție juridică în afara dreptului, în non drept, înseamnă a mărturisi *eo ipso* deruta în care se găsește dreptul ca instrument în slujba comerțului internațional”[13,p.147].

Clauze-tip și contracte-tip. În domeniul comerțului exterior s-au format unele uzuri, care se exprimă în clauze-tip. Aceste clauze-tip simplifică mult operațiile comerciale și contribuie la evitarea unor probleme conflictuale, care altfel s-ar ivi între părți. Totuși aceste clauze-tip nu au aceeași interpretare peste tot. De aceea, cercurile interesate în comerțul internațional au căutat să pună capăt diversității de interpretare a clauzelor-tip folosite în contracte, stânenitoare pentru acest comerț. Pe această linie, de exemplu, Camera internațională de Comerț din Paris a editat în 1936 o publicație, denumită Incoterms (*International Commercial Terms*, modificată în 1953, revăzută și completată în 1967 (prin noi reguli uniforme având ca obiect definirea clauzelor *Delivered at frontier* și *Delivered duty paid*), care cuprinde explicarea tuturor clauzelor-tip din contractele mai des utilizate în cadrul comerțului internațional și exprimate prin anumite forme (termeni sau simboluri). Camera de Comerț Internațională a realizat o operă de unificare a uzanțelor internaționale și în domeniul creditului documentar (*The Uniform/Customs and Practice for Documentary Credits*, revizuite în 1962). Aceste uzanțe se completează cu contracte-model (Standard Forms for the Opening of Documentary Credits, 1967) și cu reguli de simplificare a ordinelor de plăți internaționale (Simplification of International Payment Orders, 1959). Când părțile vor să aplice aceste clauze-tip prevăzute în publicația amintită, vor adăuga pe lângă clauza-tip respectivă cuvântul Incoterms, de exemplu CIF sau FOB Incoterms 1953.

Recurgerea la un *pactum de lege utenda*. În dreptul internațional părțile pot să încheie o convenție specială prin care să stabilească legea căreia i se supune raportul lor juridic (*pactum de lege utenda*). Această convenție este, într-adevăr, o modalitate de a evita conflictul de legi și incertitudinile ce derivă din el. Nu mai puțin, însă, trebuie observat că posibilitatea părților de a stabili legea aplicabilă (*lex voluntatis*) se cere ea însăși recunoscută de o normă de drept internațional privat.

Pe de altă parte, părțile vor fi aproape totdeauna îngrădite în capacitatea lor de opțiune. Astfel, unele aspecte ale raportului juridic (ex. capacitatea părților contractante) va scăpa principiului autonomiei de voință. De asemenea alegerea făcută de părți va fi cenzurată prin prisma normelor circumscriind ordinea publică și frauda de lege.

Adoptarea unor norme de drept național destinate în mod special reglementării raporturilor de comerț internațional. Existența unor asemenea norme ca parte componentă a diverselor sisteme naționale de drept, prezintă avantajul de a asigura guvernarea raporturilor comerciale internaționale prin dispoziții inspirate din specificul acestora. Se dă expresie astfel adevărului că raporturile comerciale internaționale nu sunt, pur și simplu, niște raporturi comerciale interne, complicate cu un element de extraneitate, ci raporturi de sine stătătoare, cu un specific cert, care reclamă reglementări particulare.

Aplicarea unor atari reglementări intervine, însă, numai cu condiția ca sistemul național de drept din care ele fac parte să fie desemnat ca lege aplicabilă. Prin urmare adoptarea normelor special destinate comerțului exterior nu constituie o metodă, pentru evitarea conflictelor de legi, ci dimpotrivă, implică rezolvarea prealabilă a unui astfel de conflict.

Uniformizarea dreptului comercial pe calea convențiilor internaționale (multilaterale și bilaterale). Elaborarea unui drept material uniform la nivel mondial se învederează a fi cu adevărat o soluție pentru evitarea dificultăților provocate de conflictualism.

Expansiunea raporturilor comerciale cu elemente de extraneitate a favorizat proliferarea în a doua jumătate a sec. XX a instrumentelor internaționale de unificare. În dreptul comerțului internațional, procesul de uniformizare a înregistrat progrese relativ semnificative prin activitatea desfășurată sub egida unor (*i*) organizații interguvernamentale precum O.N.U. - prin organismele

sale specializate funcționând la nivel mondial - Comisia Națiunilor Unite pentru Dreptul Comercial Internațional (UNCITRAL) sau regional - Comisia Economică a O.N.U. pentru Europa - sau Institutul Internațional pentru Unificarea Dreptului Privat de la Roma (UNIDROIT), respectiv a unor (ii) organisme neguvernamentale, de tip asociativ precum Camera de Comerț Internațională de la Paris (C.C.I.) [15, p.174-185].

În accepțiunea doctrinarului Severin A. dezvoltarea dreptului comercial uniform, înfăptuită prin încheierea unor convenții internaționale sau prin adoptarea concertată în diferite state a unor legi identice, se explică, după cum bine s-a observat, și prin faptul că în societatea modernă, cu mutații atât de profunde și rapide, dreptul nu mai poate aștepta ca practica să găsească soluții în afara domeniului său și ca legea să intervină *a posteriori* spre a conferi cadru juridic unor relații socio-economice deja stabilite.

Privite în ansamblu, aceste instrumente internaționale de unificare induc imaginea unui veritabil mozaic. Diferențierea lor sub aspectul naturii juridice nu este lipsită de semnificații. Astfel, alături de convențiile internaționale reprezentând figuri clasice de unificare a unor reguli de drept material (Convenția Națiunilor Unite asupra contractelor de vânzare internațională de mărfuri încheiată la Viena în aprilie 1980) sau conflictual (Convenția de la Roma din 1980 privind legea aplicabilă obligațiilor contractuale, comunitarizată în prezent, prin voința legiuitorului european, prin Regulamentul Roma I) și având valoarea unor norme juridice supranaționale, coexistă instrumente mai suple (de *soft law*), lipsite de o forță obligatorie proprie, aceasta urmând a fi împrumutată de la voința părților contractante [12, p.2]. Aparținând așa-zisului drept savant, Principiile UNIDROIT aplicabile contractelor comerciale internaționale alcătuiesc un sistem unificat de reguli substanțiale, fiind creația unei elite doctrinare care și-a propus să degajeze soluțiile cele mai adecvate pentru tranzacțiile comerciale internaționale.

În fine, enumerarea metodelor de uniformizare practicate în dreptului comerțului internațional se poate epuiza cu standardizarea uzanțelor comerciale internaționale, cele mai relevante exemple fiind Regulile uniforme adoptate de C.C.I. pentru interpretarea termenilor comerciali utilizați în materie de vânzare, cunoscute sub denumirea de Regulile INCOTERMS sau uzanțele cunoscute sub denumirea RAFTD [7, p. 127].

Utilitatea acestor instrumente juridice internaționale, la redactarea cărora doctrina de drept comparat a jucat un rol determinant în concilierea principalelor tradițiilor juridice (de tip romano-germanic sau *common law*), este astăzi o certitudine. Ele sunt oferite părților contractante și instanțelor arbitrale și nu mai puțin, legiuitorilor naționali și supranaționali. Susceptibile de a fi alese drept lege aplicabilă contractului, instrumentele internaționale de unificare concurează în mod efectiv legislațiile naționale și mai mult au vocația, chiar ambiția de a inspira eventuale instrumente europene.

Obiectivul creării pieței comune și voința de a eficientiza și simplifica schimburile intracomunitare au legitimat dezbaterile privind oportunitatea juridică și economică a unui drept uniform sau, pentru a utiliza o sintagmă terminologică mai agreată în prezent, a unui drept comun european aplicabil în materie contractuală. Este deja un adevăr unanim recunoscut că, în doctrina juridică [16,p.3], dreptul european al contractelor a reprezentat - chiar și pentru cei care afirmau că unificarea va fi imposibil de realizat o provocare majoră, fiind catalizatorul elaborării unor proiecte academice de mare anvergură; ne limităm acum doar la a le enumera, fiind vorba despre Principiile Dreptului European al Contractului redactate de Comisia Lando, Anteproiectul de Cod european al contractelor propus de Academia Privatistilor Europeni de la Pavia (sau Codul Gandolfi), Proiectul Cadrelui Comun de Referință redactat de Grupul de studiu pentru un Cod civil european și Grupul de cercetare privind dreptul privat comunitar în vigoare (Grupul de Acquis), precum și lucrările grupului francez elaborate de Societatea de Legislație Comparată și Asociația Henri Capitant, și anume Terminologia contractuală comună și Principiile contractuale comune [12,p.12].

Proiectele de inspirație doctrinară au fost însoțite de măsurile instituționale întreprinse la nivelul Uniunii: normele de armonizare cuprinse în directivele consumeriste, regulile uniforme de drept internațional privat aplicabile contractelor transfrontaliere consacrate de Regulamentele

Bruxelles I și Roma I, rezoluțiile Parlamentului European, comunicările Comisiei din anii 2001-2004 privind dreptul european al contractelor (D.E.C.) și strategia politică adoptată în scopul sistematizării D.E.C. prin structurarea sa în jurul acquis-ului comunitar în dreptul contractelor și, ulterior, a Cadrului Comun de Referință sunt piesele alcătuind „puzzle-ul” acțiunilor legislative, și politice întreprinse în domeniu.

Uniformizarea dreptului comercial este, însă, o soluție în marș, care, cel puțin în etapa actuală, nu elimină cu desăvârșire conflictul legilor. Lucrurile stau astfel întrucât, pe de o parte, în principiu, convențiile internaționale produc efecte numai între statele contractante, ceea ce face ca regulile lor să nu aibă vocația de a se aplica terților; pe de altă parte, convențiile respective nu soluționează toate problemele legate de obiectul lor principal de reglementare, făcând trimitere, în subsidiar, la sistemele naționale de drept; în fine, pe de a treia parte, uniformitatea este minată de rezervele pe care înseși statele-părți le-au făcut odată cu și în vederea aderării/ratificării.

Edificarea direct de către comercianți a unei legislații transnaționale unice specifică pentru comerț (*lex mercatoria*).

Apariția spontană a unui corpus normativ autonom în sfera afacerilor internaționale a luat forma unei post-moderne legi a comercianților, etichetată de unii autori drept „noua” *lex mercatoria*. Evoluția decisivă a acesteia poate fi evidențiată în strânsă legătură cu emergența și consolidarea unor importante instituții arbitrale, precum ICC Paris [11, p. 593].

După cum se remarcă și în doctrina contemporană, *lex mercatoria* se prezenta ca „o rețea informală și flexibilă de reguli și arbitri ce stabilesc un drept internațional privat al comerțului” [10, p.448]. Așadar, doar prin conjugarea acestui corpus normativ al comercianților cu arbitrajul internațional, noua *lex mercatoria* a putut fi considerată o ordine juridică de sine-stătătoare. Ulterior, în anii '90, extinderea normelor substanțiale ale dreptului comercial internațional, prin norme pozitive de tipul Convenției de la Viena privind vânzarea internațională de mărfuri[5] ori prin instrumente cvasi-normative de tipul Principiilor UNIDROIT[17], și elaborarea unor compilații de norme utilizate universal de către comercianți a dus la o „codificare progresivă” a noii *lex mercatoria*, spontaneitatea ei originară fiind circumscrisă unor structuri formalizate și predictibile[8].

În prezent, *lex mercatoria universalis* exprimă ansamblul de uzanțe comerciale internaționale practicate de comunitatea comercianților; așa fiind ea nu are valoarea unei legi propriu-zise fiind independentă de sistemele de drept naționale.

Potrivit partizanilor existenței lui *lex mercatoria* aceasta ar avea drept componente principiile generale ale dreptului și uzanțele comerciale internaționale, ambele non-naționale și specifice relațiilor economice internaționale[9,p.123].

Referirea la principiile generale ale dreptului este, însă, vaga și cu totul inconsistentă spre a putea constitui un sprijin în determinarea conținutului lui *lex mercatoria*. În fapt aceste principii par a fi un adevărat factor comun al principiilor ce stau la baza diferitelor sisteme naționale de drept și care, au putut fi consacrate și de dreptul uniform în curs de constituire.

În sens larg *lex mercatoria* ar cuprinde toate normele ce nu sunt opera unui legislator statal sau național, de la cele mai simple contract tip, formulare și modele de contract, clauze standard, obișnuințe și practic între părți și până la uzuri convenționale, jurisprudența tribunalelor arbitrai și cutume[14,p.217].

În sens restrâns *lex mercatoria* s-ar compune numai din uzanțele convenționale, excluzând, deci, practicile încă negeneralizate ale părților. Ar fi vorba, așadar, despre simple prezumții de voință ale părților care, în lipsa unei declarații în sens contrar, se aplică de parcă ar fi fost expres stipulate. O asemenea abordare a *lex mercatoria* a fost criticat.

Într-adevăr, în primul rând apariția unei cutume comerciale care să consacre soluții contrare dispozițiilor imperative ale legii - cutumă *contra legem* - nu este, din punct de vedere principal, acceptabilă. De altfel, nu se poate vedea nici eficacitatea sa practică întrucât, solicitate să sprijine executarea faptelor de comerț sau intervenind din proprie inițiativă în disciplinarea acestora, statele

suverane nu vor accepta niciodată să facă aplicare unor reguli create în practica comercială, care vin în coliziune brutală cu propriile dispoziții elaborate în exercitarea prerogativei statale celei m; specifice, aceea de a legifera [13, p.148-149].

În al doilea rând, atâta timp cât nici principii generale de drept nu pot exista fără consacrarea primită din partea unei entități dotate cu suveranitate și nici cutume nu pot exista împotriva unei asemenea suveranități, orice referire la o *lex mercatoria* rămâne o referire la uzanțele (convenționale) ce-i formează conținutul. Dar recunoașterea unor efecte juridice ale uzanțelor este și ea circumscrisă de dispozițiile sistemului național de drept aplicabil. Cu alte cuvinte uzanțele se vor aplica numai în măsura în care legea națională aplicabilă raportului de comerț internațional dat îngăduie ori nu se opune la aceasta [14, p.218].

Practica arbitrală nu oferă o idee clară asupra naturii juridice și a elementelor constitutive ale *lex mercatoria*, ezitând între formule precum „principiile generale și uzanțele acceptate în comerțul internațional”, „uzanțele conforme necesităților comerțului internațional”, „principiile generale ale comerțului internațional” sau „ansamblul regulilor și principiilor consacrate ca reguli de drept în comerțul internațional”. Pe cale de consecință, arbitrii nu ar avea puterea să aplice *lex mercatoria* decât în condițiile autorizării lor de către părți. Totuși, partenerii contractuali s-ar bucura de libertatea de a alege *lex mercatoria*, cu titlu de *lex causae*, și în mod implicit. Tribunalele arbitrale înlătură însă în unele circumstanțe, pe temeiul invocării ordinii publice internaționale, aplicarea normelor aparținătoare unui sistem de drept național și recurg la *lex mercatoria*. După părerea doctrinarului Deleanu S., dacă părțile raportează contractul dintre ele exclusiv la uzanțele comerciale internaționale sau exclusiv la principiile generale ale dreptului, se poate naște problema aplicării sau nu *in globo* a *lex mercatoria* [7, p.49].

Inserarea în contract a unei clauze exprese, prin care părțile își manifestă intenția de a nu supune contractul încheiat nici unei legi statale, precum și imposibilitatea localizării contractului într-un sistem juridic național, atrag, de asemenea, aplicarea *lex mercatoria*. În schimb, clauza contractuală ce consemnează decizia părților de a recurge, în eventualitatea ivirii unui litigiu, la un arbitraj în echitate, nu determină *ipso facto* competența *lex mercatoria*, deoarece arbitrii sunt îndreptățiți să aprecieze că soluționarea diferendului potrivit regulilor de drept strict, este întru totul conformă cerințelor echității. Pe de altă parte, dacă invocarea echității poate acționa ca un corectiv al unor prevederi legislative, nimic nu impune măsurarea fiecăreia dintre normele juridice care guvernează contractul după un astfel de etalon.

După cum am remarcat mai sus, pentru ca *lex mercatoria* să fie luată în considerare de arbitri ca lege aplicabilă fondului unei dispute, este nevoie ca părțile să își fi manifestat voința în acest sens. O asemenea decizie de alegere a legii aplicabile se poate materializa în două moduri: (a) fie părțile au ales expres *lex mercatoria* ca lege ce guvernează fondul disputei, oferind arbitrului permisiunea explicită de a o aplica în cursul procedurilor, (b) fie părțile nu și-au exprimat deloc dorința cu privire la legea aplicabilă disputei, acceptând tacit și implicit posibilitatea ca arbitrul să opteze pentru *lex mercatoria* în acest scop [8].

a) Opțiunea expresă a părților. În baza principiului „autonomiei de voință”, părților le este recunoscut dreptul de a decide cu privire la legea aplicabilă fondului disputei. Odată exprimată o asemenea opțiune, ea este obligatorie pentru arbitri nu doar ca simplă reflexie procesuală a *lex contractus*, ci și cu privire la toate aspectele substanțiale ale disputei.

Art. 1610 din Codul civil Republicii Moldova reglementează că contractul este guvernat de legea aleasă prin consens de părți. Astfel, norma sus menționată nu conține nici o restricție în alegerea legii aplicabile contractului, chiar și al *lex mercatoria*, sub rezerva respectării ordinii publice și a lipsei fraudei la lege. În acest sens, Bobei Radu-Bogdan menționează regula de interpretare *ubi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus* (adică unde legea (norma juridică) nu distinge, nici interpretul nu trebuie să distingă) ar permite o justificare a alegerii de către părți a lui *lex mercatoria*, în temeiul principiului *lex voluntatis* [5, p.232].

Ținem să subliniem că, Regulamentul (CE) nr. 593/2008 al Parlamentului European și al

Consiliului din 17 iunie 2008 privind legea aplicabilă obligațiilor contractuale (Roma I), nu prevede posibilitatea alegerii de către părți a *lex mercatoria*, ca lege aplicabilă contractului dintre ele, probleme validității alegerii *lex mercatoria* este lăsată spre rezolvarea statelor membre.

(b) Lipsa opțiunii părților/opțiunea arbitrilor. În lipsa unei opțiuni exprese a părților pentru a alege legea aplicabilă fondului disputei, *lex mercatoria* poate governa această sferă prin opțiunea arbitrilor. Mai precis, practica arbitrală și doctrina au recunoscut faptul că tăcerea contractanților cu privire la acest subiect îndrituiește tribunalul să aleagă în mod autonom legea pe care o consideră cea mai adecvată pentru a se aplica fondului cauzei, nefiind obligați să utilizeze regulile de soluționare ale conflictului de legi din sistemul național unde se desfășoară arbitrajul. totodată, s-a arătat că arbitrii nu beneficiază doar de un drept în a opta, ci au „responsabilitatea” de a decide în acest sens, bucurându-se de o largă discreție atât în ceea ce privește metoda utilizată, cât și cu privire la obiectul alegerii lor[8].

Lex mercatoria este independentă față de sistemele juridice naționale, deoarece, dacă se poate afirma, în situația aplicării uzanțelor comerciale ca rezultat al voinței exprese sau implicite a părților, că ea își află sprijinul, prin intermediul principiului autonomiei de voință, în sistemele juridice naționale, în absența voinței partenerilor contractuali, temeiul invocării *lex mercatoria* nu este dat decât de principiile dreptului comerțului internațional și de jurisprudență. Prin urmare, normele imperative din legislația statelor nu pot, în general, limita aplicarea *lex mercatoria*.

Analizând cele expuse mai sus, conchidem că în cazul în care părțile desemnează *lex mercatoria* în calitate de *lex contractus*, instanțele de judecată au deschise următoarele opțiuni: să supună *lex mercatoria* condițiilor legii străine, așa cum apar ele reglementate de dreptul internațional privat al forului sau să procedeze la localizarea obiectivă a actului, ca și cum ar lipsi legea care să cârmuiască contractul. În oricare variantă, „gardienii” *lex mercatoria* rămân însă arbitrii, aceștia punând în evidență și interpretând normele dreptului național.

În ceea ce ne privește socotim că, suntem de acord cu părerea expusă de doctrinarul Severin A. [14, p.218], că o *lex mercatoria* în afara dreptului național nu poate exista. Nu este mai puțin adevărat, însă, că sistemele naționale de drept suferă neconținut presiunea unor exigențe economice, izvorâte din legitățile obiective ale comerțului internațional. În fapt, pentru a se dezvolta, comerțul internațional reclamă rapiditate, simplitate, previzibilitate, încredere, rigoare, promptitudine în executarea obligațiilor asumate. Ideal ar fi ca asemenea soluții să fie consacrate de lege înainte ca viața să aibă nevoie de ele sau, în orice caz, la scurt timp după aceasta. În realitate însă, așa cum este, de altfel, firesc, soluțiile au fost găsite mai întâi de comercianții înșiși, adică tocmai de aceia care au nevoie de ele. Iată de ce, rezervându-și dreptul de cenzură, mai ales prin recurgere la excepția de ordine publică și la procedura exequaturul, statele au trebuit să admită distincția între ordinea publică națională și cea internațională, să recunoască un rol tot mai însemnat uzanțelor comerciale și în special să accepte reinterpretarea normelor legale, mai mult ori mai puțin tradiționale, într-o manieră nouă, în *favorem negotii*. O *lex mercatoria* se naște, astfel, nu pentru că s-a născut un nou izvor de legiferare, de natură suprastatală, ci pentru că a apărut un fenomen economic nou - comerțul mondial - care a generat concepții economice noi ce se traduc în plan juridic printr-o armonizare a sistemelor naționale de drept, fie pe calea interpretării fie pe calea valorificării directe a uzanțelor fie pe calea adoptării unor dispoziții normative noi. Dintr-o asemenea perspectivă se poate vorbi despre un *jus mercatorum universalis* care, când împins înainte de practică, când anticipând nevoile ei, conciliază exigențele comerțului internațional cu respectul suveranității de stat, oferind în fiecare caz concret instrumente specifice dreptului, necesare și suficiente unei reglementări adecvate.

CONSIDERAȚII CONCLUZIVE

Față de toate cele prezentate în articolul de față, putem acum să sintetizăm principalele metode pe care un comerciant poate să le ia în considerare în scopul evitării oricăror surprize dezagreabile decurgând din corelarea cadrului juridic cu propriile manifestări săvârșite în

desfășurarea relațiilor economice internaționale.

Astfel, se impune simularea mentală a executării proiectului de contract supus negocierii și identificarea imaginară a tuturor litigiilor ce pot decurge din interpretarea și executarea sa. Identic trebuie simulată executarea oricărui alt act sau fapt de comerț împreună cu litigiile eventual generate de el. Pe această bază se poate trece la identificarea tuturor instanțelor competente a soluționa respectivele litigii (prin analiza statutului organic al acestora). Stabilirea instanțelor competente îngăduie determinarea automată a sistemului de drept conflictual (drept internațional privat) pe care fiecare din ele l-ar folosi, dacă ar fi sesizată, spre a căuta legea aplicabilă operațiunii. Odată identificate sistemele de drept conflictual trebuie căutată, în cadrul lor, norma conflictuală care poate conduce către legea aplicabilă adecvată, ceea ce presupune calificarea problemei litigioase prin conceptualizarea faptelor și clasificarea lor într-una din categoriile de noțiuni juridice aparținând, în principiu, legii forului. Comercianții pot lua în considerare chiar ideea că *lex mercatoria* însăși reprezintă „o metodă de adjudecare judiciară și arbitrală”, întrucât normele ei pot fi cu adevărat revelate și înțelese doar în cadrul procedurilor de rezolvare a disputelor dintre agenții economici.

Norma conflictuală stabilită va fi utilizată apoi spre a determina sistemul național de drept aplicabil cauzei, sistem care va diferi, probabil, în funcție de instanța competentă de la care s-a plecat. După ce se va verifica în ce măsură fiecare din sistemele de drept respective nu refuză să se aplice - potrivit instituției retrimiterii - ori nu este exclus de la aplicare - ca urmare a excepției de ordine publică sau a fraudării legii - se vor identifica, în cadrul său, actele normative apte a oferi în mod direct soluțiile căutate în speță. Confruntând problemele de fapt cu aceste reguli de drept se va ajunge la ipotetice hotărâri ce vor reglementa ipoteticele litigii.

BIBLIOGRAFIE

1. Convenția Națiunilor Unite asupra contractelor de vânzare internațională de mărfuri de la Viena din 11 aprilie 1980, Aderat prin Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova nr.1214-XIII din 25.06.1997// Publicată în ediția oficială „Tratate internaționale”, 1999, volumul 13;
2. Codul Civil al Republica Moldova din 11.06.2002 nr.1107/2002 // Monitorul Oficial nr. 82-86/661 din 22.06.2002;
3. Regulile arbitrale UNCITRAL 2010 [On-line]: <http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/arbitration/arb-rules-revised/pre-arb-rules-revised.pdf> Vizitat la: 20.09.2017).
4. Regulamentul (CE) nr. 593/2008 al Parlamentului European și al Consiliului din 17 iunie 2008 privind legea aplicabilă obligațiilor contractuale (Roma I)// Publicat în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, JO L 177, 4.7.2008, p. 6, modificat ulterior // <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX%3A32008R0593//> (Vizitat la: 20.09.2017).
5. Bobei Radu-Bogdan, Calificarea și conflictul de calificări în Dreptul Internațional Privat, Editura C.H.Beck, București, 2005;
6. Căpățînă O., Ștefanescu B., *Tratat de drept al comerțului internațional. Partea specială*, vol.II, București: Academia Republicii Socialiste România, 1987;
7. Costin M.N., Deleanu S., *Dreptul comerțului internațional*, vol.II, partea specială, Lumina Lex, București, 1997;
8. Ciuritin Horia, *Aplicații ale noii lex mercatoria în arbitrajul internațional* [On-line]: <http://www.juridice.ro/294987/aplicatii-ale-noii-lex-mercatoria-in-arbitrajul-international.html>
9. David R., *Le droit du commerce international: une nouvelle tâche pour les législateu, ou une nouvelle lex mercatoria*, in *New Directions in International Trade.Law*, New-York, 1977;
10. Michaels R., *The True Lex Mercatoria: Law Beyond the State*, în *Indiana Journal of Global Legal Studies*, Volume 14, Issue 2, 2007;
11. Nottage L., *The Vicissitudes of Transnational Commercial Arbitration and the Lex Mercatoria. A View from the Periphery*, în *Arbitration International*, Volume 16, Issue 1, 2000;
12. Orga-Dumitru G., *Dreptul european al contractelor*, București: C.H.Beck, 2013;
13. Popescu T.R., *L'arbitre, les conflicts de lois et la lex mercatoria*, în *International Commercial Arbitration*, 1987;
14. Severi A., *Elemente fundamentale de drept al comerțului internațional*, București, Lumina Lex, 2004;
15. Sitaru D.-A., *Dreptul comerțului internațional. Tratat - Partea generală*, București, 2004, p. 174-185;
16. Uliescu M., *Un drept privat european, în Dreptul comunitar și dreptul intern. Aspecte privind legislația și practica judiciară. Comunicări prezentate la Sesiunea științifică a Institutului de cercetări juridice*, 17 aprilie 2008, Ed. Hamangiu, București, 2008;
17. UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts. [On-line]: <http://www.org/english/principles/contracts/main.htm>.